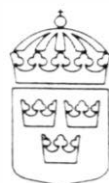

Motion till riksdagen

1986/87:N184

Alf Svensson (c)

Vissa utgångspunkter för energisystemets omställning (prop. 1986/87:159)

Mot.
1986/87
N184—185

Avveckla kärnkraften före år 2000

Regeringens proposition om avveckling av kärnkraften innebär att den stora kärnkraftsolyckan i Tjernobyl inte har påverkat tidpunkten för när de svenska kärnkraftsreaktorerna skall vara avställda. Ingenting har framkommit som ger anledning att ompröva den tekniska riskbilden vad gäller haverier i svenska reaktorer, konstaterar regeringen i enlighet med den särskilda expertgruppens analys. År 2010 är fortfarande stoppdatum för svensk kärnkraft. Inte heller har regeringen låtit sig påverkas av den omfattande svenska och internationella opinionen för en snabbavveckling av Barsebäcksverket.

Som underlag för sina bedömningar har regeringen lagt expertgruppens analyser, framförda i rapporten Efter Tjernobyl (Ds I 1986:11), statens energiverks och statens industriverks remissyttranden över densamma. Slutsatserna är att en avvecklingsperiod på tio år till 1997 skulle medföra betydande olägenheter i form av kraftiga elprishöjningar, vilka skulle drabba elkonsumenterna hårt. Vissa elintensiva industrier skulle enligt expertgruppen sannolikt komma att slås ut. Dessutom anser man sig kunna slå fast att en tioårig avvecklingsperiod skulle leda till svåra påfrestningar för delar av den svenska industrin till följd av de mycket kraftiga elprishöjningar som expertgruppen förutsatte. Påfrestningarna skulle särskilt drabba regioner med redan i dag betydande arbetsmarknads- och regionalpolitiska problem. Något lindrigare förlopp skulle en utsträckt avveckling till år 2005 innebära. En avveckling till år 2010 skulle gå så bra att den förordas av regeringen.

Mot detta synsätt har kds framför allt tre huvudinvändningar.

1. All erfarenhet talar för att den typ av prognoser över elförbrukningen som regeringen bygger sina antaganden på är för statiska och inte tar hänsyn till de dynamiska elementen i samspelet mellan prismekanismen och sparstimulans. Förutom erfarenheterna från den mycket framgångsrika oljeersättningen kan nedanstående prognos från Centrala driftsledningen vara belysande för prognoskonstens träffsäkerhet när det gäller elförbrukningen i Sverige. Prognosen publicerades 1972, samma år som det första större svenska kärnkraftverket startades:

År	Kraftsams (CDL:s) prognos 1972 elbehov TWh	Verklig förbrukn.
1972		72
1975	100	80
1980	145	94
1985	200	130
1990	250	?

Sedan 1979 har den faktiska totala energianvändningen i Sverige gått ned med ca 50 TWh (temperaturkorrigerade värden). Detta motsvarar tio normalstora kärnkraftverk eller tolv utbyggda Kalixälvar.

Regeringens statiska sätt att se på relationen mellan tillgång på elenergi och industrins produktionsvolym framstår än klarare om man jämför med utvecklingen för en annan produktionsfaktor: mänsklig arbetskraft. En historisk jämförelse av utvecklingen mellan antalet sysselsatta inom industrin och produktionsvolymen visar på ett synnerligen dynamiskt förhållande mellan prismekanismen och den tekniska utvecklingen. Rationaliseringsmöjligheten överträffar ständigt vad som tidigare ansetts möjligt. Samma dynamiska möjlighet torde gälla elenergianvändningen. Svenska elkonsumenter, såväl industri som hushåll, har anpassat sin konsumtion efter det internationellt sett mycket låga elpriset.

Det framhålls i propositionen att någon statlig reglering av elpriserna inte förekommer. Detta är ungefär lika relevant som att tala om att någon statlig reglering av lönenivån inte heller förekommer. I båda fallen är statens möjlighet till indirekt styrning via löneskatten (i dag ca 40%) resp. energiskatterna ett fullt tillräckligt styrinstrument. Elskatten är för närvarande bara cirka en tredjedel av skatten på bensin per energienhet. När det gäller elpriserna tillkommer statens möjligheter att via avkastningskraven på Vattenfall påverka elprissättningen. Denna möjlighet kommer energiministern i okänd omfattning uppenbarligen att utnyttja. Kds anser att en systematisk omläggning av produktionsbeskattningen från den nuvarande tyngdpunkten på löneskatter till energiskatter snarast måste inledas. I kds skattemotion med anledning av budgetpropositionen föreslås en höjning av energiskatterna med 1 830 000 000 kr. för budgetåret, samtidigt som löneskatten sänks med 3 900 000 000 kr., vilket totalfinansieras genom ökade besparingar och inkomster.

2. Kds anser att regeringen inte låter säkerhetsfrågorna få tillräckligt genomslag i propositionen. Enligt kärnkraftinspektionens bedömning från december 1985 har säkerheten vad gäller att förebygga och förhindra svåra hårdhaverier vid de svenska reaktorerna förbättrats under de senaste åren. Men trots att denna säkerhet bedöms ha ökat, räknar man ändå i det svenska reaktorsäkerhetsarbetet med att sådana haverier, inkl. härdsmlta, kan inträffa. Åtgärder för att minska risken för utsläpp vid olika typer av hårdhaverier har genomförts, t. ex. FILTRA-anläggningen vid Barsebäcksverket. Resterande svenska reaktorer skall ha åtgärdats till år 1989.

I propositionen sägs ändå att trots de ovan nämnda förbättringarna av säkerheten "kvarstår ändå händelseförlopp med mycket låg sannolikhet

som kan leda till utsläpp av liknande omfattning som i Tjernobyľ. Reaktortankbrott, jordbävningar, flygplansstörtningar, stora bränder, sabotage och komplexa och svårförutsebara kombinationer av tekniska fel och mänskligt felhandlande eller felbedömningar nämns som exempel på sådana risker. Roströten i Ringhals 1, de korroderade tuberna i ånggeneratorerna i Ringhals 2, förspridningen av reaktortanken i Oskarshamn 1 är tillsammans med den allvarliga säkerhetssituationen vid Barsebäcksverken exempel på de speciella risker som kärnenergin utgör, jämfört med all annan produktion.

Redan reaktorsäkerhetsutredningen 1979 visade på att det framför allt var människan och hennes beteendemönster som måste ändras och anpassas till kärnkraftsteknologins speciella behov. Nu hänvisar regeringen till orsakerna bakom Tjernobylyolyckan och haveriet i Three Mile Island och de analyser av människa—maskinfrågor som gjorts i anslutning till dessa. "Förstärkta insatser inom människa—maskinområdet torde kräva förstärkning av den beteendevetenskapliga/systemergonomiska expertisen inom kraftföretagen", konstateras i propositionen.

3. Kdsanser med hänsyn till effekterna av kärnkraftsolyckan i Tjernobyľ att de svenska kärnkraftsreaktorerna bör vara avvecklade till år 2000 och att Barsebäcksverket med förtur skall avvecklas inom den tid det tar att förse Karlshamnsverket med höggradig rökgasrening och har i en motion under allmänna motionstiden (1986/87: N535) redovisat hur detta kan genomföras med både miljömässiga och ekonomiska fördelar, jämfört med att driva de flesta reaktorerna till år 2010 och ersätta dem med kolkondenskraftverk som kraftindustrin och kärnkraftsförespråkarna önskar.

De svenska kärnkraftsreaktorerna måste under alla förhållanden ersättas. Den tekniska livslängden har överdrivits. T. ex. är Ringhals 2-reaktorn så försvagad av ålderskrämpor att ägarna redan vill byta ut ånggeneratorerna till en kostnad av ca 1 200 000 000 kr.

Med en planering som ger alla inblandade parter god tid att anpassa sig är det möjligt att avveckla de tolv svenska reaktorerna fram till år 2000 och ställa om vårt energisystem till en mera inhemsk och till stora delar förnybar energihushållning. Men det kräver att ett antal viktiga beslut fattas omgående av riksdag och regering.

- Barsebäcksreaktorerna avvecklas inom den tid det tar att förse Karlshamns oljekraftverk med höggradig rökgasrening, eller konvertering till natugasdrift.
- De 1,2 miljarder kronor som anslagits för att byta ånggeneratorer på Ringhals 2 satsas i stället på ökad användning av biobränslen och effektivare energianvändning i såväl producent- som konsumentleden. Ringhals 2 stängs av säkerhets- och arbetsmiljöskäl.
- En fysisk avvecklingsplan fastställs där det anges i vilken tidsföljd de olika reaktorerna, beroende på säkerhetsmässiga bedömningar, skall tas ur drift.
- En plan fastställs för snabbare utbyggnad av alternativa energikällor, intensifierat energisparande och effektivare energianvändning.

Mot. 1986/87
N184

- Beskattningen läggs om så att arbetskraften beskattas mindre genom lägre arbetsgivaravgifter, och energi och råvaror får bära en större andel av beskattningen av produktionen, dock så utformad att de elintensiva branscherna hinner anpassa sig och t. ex. ersätta el med naturgas eller biogas.
- Större satsningar på forskning om effektivare energianvändning och nya energikällor.

För att klara en avveckling av kärnkraften i Sverige till år 2000 med ett decentraliserat energisystem i huvudsak byggt på inhemska och förnybara energislag, där såväl hushållen och industrin som transportsektorn får tillräckligt med elström, krävs en bestämd politisk inriktning av energipolitiken. Målsättningen bör vara att den totala energianvändningen skall ligga runt 300 TWh år 2000.

För att ersätta den kärnkraftsproducerade elströmmen med effektivare energianvändning och alternativa energikällor krävs att riksdagen snabbt antar ett kraftfullt handlingsprogram.

Satsningarna måste bl. a. gälla effektivare energianvändning, t. ex. ökad isolering av bostadsbeståndet, värmeåtervinning, värmepumpsteknik, ökad satsning på kraftvärme och mottrycksproduktion av el. Ett annat viktigt inslag är utbyte av el mot naturgas och biogas inom industrin. Naturgasen är visserligen ett fossilt och importerat bränsle, men har fördelen att vara mycket rikligt förekommande i vår nordiska närmiljö, dessutom miljövänligt. Enligt kds uppfattning kan naturgasen på medellång sikt bli en mycket viktig komponent i det svenska energisystemet i arbetet på att långsiktigt ersätta importerad olja, kol och kärnbränsle med inhemska och förnybara energislag. Solenergin bör främst komma till användning för uppvärmning av tappvatten. Vattenkraften bör effektiviseras. Den tidigare förespråkade utbyggnaden av vattenkraften till 66 TWh kan eventuellt ersättas av naturgasproducerad el.

De nuvarande kärnkraftsreaktorernas tekniska livslängd är starkt begränsad. De måste under alla förhållanden ersättas. Det billigaste och miljövänligaste är att i så stor utsträckning som möjligt investera i effektivare energianvändning och sparande.

Det är nödvändigt att de politiska besluten om en omställning av vårt energisystem följs upp med ekonomiska styrmedel, på samma sätt som t. ex. de bostadspolitiska målen bara kan uppnås genom att riksdagen fastställer låneregler och andra villkor som reglerar och stimulerar byggandet. Riksdagen bör i en kommande skatteutredning begära förslag på skattepolitiska åtgärder som skall stimulera energisparande i bostadsbeståndet, hushållen och industrin.

Stoppa utbyggnaden av direktverkande elvärme

Den explosionsartade ökningen av eluppvärmningen av bostäder måste stoppas. Den har redan gått så långt att det har uppstått allvarliga problem under de senaste kalla vintrarna i eldistributionen, trots att kärnkraften nu är fullt utbyggd. Den mycket farliga sårbarheten i detta storskaliga system

kan bli förödande om inte riksdagen snabbt fattar beslut som kan bryta utvecklingen. Olika typer av åtgärder som lagstiftning mot nyinstallation av direktverkande elvärme och höjd elskatt och förändringar av eltaxekonstruktionerna måste samverka för att snabbt styra utvecklingen mot ett mera decentraliserat system för bostadsuppvärmning, i huvudsak byggt på inhemska och förnybara energislåg.

Mot. 1986/87
N184

Kraftindustrins modell för dyr för konsumenterna

I kärnkraftsförespråkarnas och kraftindustrins modeller skall kärnkraften ersättas med nybyggda gigantiska kolkondenskraftverk. I sådana anläggningar kostar varje kWh ca 40 öre. Detta skall jämföras med en satsning på effektivare energianvändning, ökad kraftvärmeproduktion, naturgas, ersättning av el med bränslen, m. m. Enligt beräkningar som utförts i en arbetsgrupp inom centerpartiet skulle en sådan inriktning innebära en årlig besparing för konsumenterna på ca 8 miljarder kronor.

Det är ganska naturligt att kraftindustrins modell står i överensstämmelse med företagens affärsidé — att producera och sälja så mycket elström som möjligt. I nyproducerade kolkondenskraftverk blir det en mycket högre kostnad för konsumenten än om en stor del av investeringarna görs i besparingar och effektivare energianvändning, som ju inte alls kräver några driftskostnader.

För att stimulera omställningen av energisystemet bör en avgift på t. ex. ett par öre per kWh på all elström tas ut till en fond, som både skall ge stimulansbidrag och finansiera särskilt angelägna objekt. Regeringen bör snarast lägga fram förslag på hur beskattningen av de olika energislagen skall leda fram till en avveckling av kärnkraften till år 2000.

Hemställan

Med hänvisning till det anförda hemställs

1. att riksdagen avslår proposition 1986/87:159,
2. att riksdagen av regeringen begär förslag om en konkret avvecklingsplan för kärnkraften, så att det sista aggregatet kan ställas av senast år 2000 i enlighet med vad som anförts i motionen.

Stockholm den 1 juni 1987

Alf Svensson (c)